

ставила на перший план шукання та розуміння Бога, внутрішню віру над виконанням обрядів. Війна вказала на вагоме місце протестантизму в релігійному просторі. Зрушення в релігійній свідомості людей під час війни визначили основні тенденції подальшого розвитку церковного життя в Україні. Саме процеси різнопланового характеру (духовні, соціальні, державні, церковні) періоду війни обумовили швидке зростання пізньопротестантських громад в 1920-х рр.

Джерела та література

1. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX - XX ст. – К., 1996.
2. Реєнт О.П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). – К., 2003.
3. Реєнт О.П., Сердюк О.В. Перша світова війна і Україна. – К., 2004.
4. Турченко Ф.Г., Турченко Г.Ф. Південна Україна: модернізація, світова війна, революція (кінець XIX ст. – 1921 р.): Історичні нариси. – К., 2003.
5. Турченко Г.Ф. Південна Україна на зламі епох (1914-1922 рр.). – Запоріжжя, 2005.
6. Клибанов А.И. История религиозного сектантства в России (60-е годы XIX в. – 1917 г.). – М., 1965.
7. Любашенко В.І. Історія протестантизму в Україні: Курс лекцій. – Львів, 1995.
8. Савинский С.Н. История евангельских христиан-баптистов Украины, России, Белоруссии (1867 – 1917). – СПб., 1999.
9. Решетников Ю., Санников С. Обзор истории евангельско-баптистского братства в Украине. – Одесса, 2000.
10. Домашовець Г. Нарис історії Української евангельсько-баптистської церкви. – Ірвінг; Торонто, 1967.
11. Опря І.А. Становище та діяльність пізньопротестантських громад Правобережної України (1900–1917 рр.): Дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – Кам'янець-Подільський, 2006.
12. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1991.
13. В котле России. 1869-1933. Автобиография И.С. Проханова. – Chicago, 1992.
14. Джерела з історії Південної України. Т. 5. // Мемуари та щоденники / Упорядники: А. Бойко, С. Плохій / Передмови: С. Плохій, А. Бойко, В. Чоп, В. Мільчев. – Запоріжжя, 2005. – Кн. 1. – Ч. 1.
15. Державний архів Чернігівської губернії. – Ф. 127. – Оп. 1. – Спр. 15184 // CD "История Евангельского движения в Евразии: Материалы и документы (3.0)". – Одесса, 2003. – E:\files\mainframe.html
16. Котляков Н. Гольма. – Ровно, 2004.
17. Коротка історія християнської Церкви села Раків-Ліс Камінь-Каширського району на Волині // www.e-aaa.org.
18. Грищенко-Меленевский Я.П. История возникновения евангельских христиан-баптистов в Житомирской области УССР. 1876-1981 г. // www.e-aaa.org.
19. Высоцкий Н.И. Одесская церковь // www.e-aaa.org.
20. Григорьев И. Обзор материалов по истории евангельско-баптистского движения в г. Херсоне. - Щорс, 2003. – Ч. 1 // CD "История Евангельского движения в Евразии: Материалы и документы (4.0)". – Одесса, 2005. – E:\files\mainframe.html

Summary

The article analyzed the influence of the First World War on widening of late Protestant movement in Ukraine. The considerable invasion of the First World War in world outlook of a person was established. It has been shown how the processes of diverse character (spiritual, social, state, church) of war's periods were specified considerable widening of gospel and broadening of late Protestant communities.

В. С. Гвоздик

ПОЛІТИЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ ДО УКРАЇНСЬКИХ УСТАНОВЧИХ ЗБОРІВ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ ЗА ДОБИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Політичні події останніх років свідчать, що без глибокого реформування інститутів представницької демократії, до яких належить і Верховна Рада, Україна не має шансів стати сучасною демократичною європейською державою, в якій би економічні інтереси і політична воля виборців максимально враховувались в повсякденному житті. Тим більше, що шлях до демократії в нашій державі у XX – на початку XXI ст. був досить складний і тернистий. Свідченням цьому є історія виборів до Українських Установчих зборів за доби Центральної Ради, коли український народ та його політична еліта змушені були вибирати між парламентською демократією західного типу та радянською владою більшовицького зразка.

Слід зазначити, що висвітлення зазначених альтернатив політичного розвитку України після повалення самодержавства в Росії в 1917 році в історичній науці протягом майже цілого століття, в угоду більшовицькій політичній доцільності, було досить нерівномірним. Так, про боротьбу за „владу Рад” в Україні написано сотні статей і монографій, захищено десятки кандидатських і докторських дисертацій, тоді як про вибори до Української конституанти, яка б мала б вивести наш народ на

шлях реальної демократії ми маємо лише досить узагальнюючу інформацію безпосередніх учасників подій – М. Грушевського, В. Винниченко, Д. Дорошенко, П. Христюка, М. Ковалевського, М. Шаповала та ін. [Див. 1]. Що ж до радянської історіографії, то тут можна виділити фрагментарні і досить побіжні розвідки І.К. Рибалки [2], І.Ф. Кураса [3], В.І. Гусева, В.П. Крижанівського [4], в яких в основному засуджується ідея буржуазного парламентаризму і наводяться деякі цифри щодо результатів голосування, і то здебільшого на фоні виборів до Всеросійських Установчих зборів.

І лише в умовах незалежної України проблема Українських Установчих зборів знайшла своє відображення в узагальнюючих роботах з історії Української революції О.П. Рента [5], В.Ф. Верстюка [6], А.П. Гриценко [7]. Безпосередньо зазначеній проблемі присвячена стаття Т. Бевз, в якій розглядається роль Центральної Ради у скликанні Українських Установчих зборів [1].

Отже, на нашу думку, постульована проблема вимагає глибокого і всебічного дослідження. Метою статті є висвітлення основних результатів виборів до Українських Установчих зборів в південно-українському регіоні.

Ідея автономії України, утвердження її державності могла бути повністю реалізована тільки через скликання свого парламенту – Українських Установчих зборів, як символу національної єдності. “Наше найближче і найпекучіше завдання зараз, – говорилося в передовій статті журналу “Боротьба”, центрального органу українських есерів, – це остаточне оформлення української нації як політичного цілого. Це мають зробити Українські Установчі збори [8, с.4].

На аналогічних позиціях стояли й українські соціал-демократи. Українська демократія, відмічав В.К. Винниченко, “хотіла раз на все точно й правильно загальним голосуванням вияснити волю населення всієї України” [9, с.58].

Враховуючи загальну ситуацію, що склалася восени 1917 р., керівники Центральної Ради дедалі рішуче виступали проти Тимчасового уряду. Її голова М.С. Грушевський прямо заявляв: “Тимчасове правительство безсиле, немає влади і не чує ґрунту під ногами” [10]. Він дійшов висновку, що необхідно “зараз же і негайно приступити до організації Установчих зборів України. Інакше можемо гірко пожалкувати” [10].

На засіданні Малої ради 17 жовтня 1917 р. була ухвалена резолюція, в якій зокрема пропонувалося законопроект про Українські Установчі збори довести до відома уряду [11]. Рішення Центральної Ради про скликання Установчих зборів України викликало рішучий протест з боку Тимчасового уряду. 16 жовтня він обговорював це питання і ухвалив викликати до Петрограду Голову Генерального Секретаріату В. Винниченка для пояснень. Якщо ж вони виявляться непереконалими, то раду буде розпущено [12].

Та в результаті більшовицького перевороту в Петрограді 25 жовтня 1917 р. російського уряду, з яким склалися умови, договори й інструкції, не стало. Отже, для української демократії питання стояло так: або визнати петроградський уряд Народних Комісарів і йти з ним разом, поділяючи всю його соціальну й політичну програму, або вести цілком самостійну, ні з ким уже не пов’язану, лінію. Центральна Рада обрала другий шлях. “Своєю резолюцією в справі повстання більшовиків, – відзначав В. Винниченко, – вона вже з самого початку поставилася негативно до большевицької влади” [9, с.73].

Скликання Українських Установчих зборів стало нагальною потребою. Третій Універсал Центральної Ради поставив це питання в практичну площину. Вибори в Українські Установчі збори були призначені на 27-29 грудня 1917 р.

Центральна рада створила Головну комісію в справах виборів до Українських Установчих зборів, яка почала роботу 14 листопада і асигнувала на передвиборчу кампанію 1 млн. 500 тис. крб. [13, с.116].

Для проведення виборів вся територія України була розділена на такі виборчі округи з кількістю депутатів від них: Волинський (виключаючи частину, окуповану ворогом) – 30; Катеринославський – 36; Київський – 45; Полтавський – 30; Подільський – 39; Харківський (включаючи Гайворонський повіт Курської губернії) – 35; Чернігівський (включаючи Путивльський повіт Курської губернії) – 28; Херсонський – 34. Понад те утворено Острогозький (Острогозький, Бирюцький, Богучарський повіти Воронезької губернії і Новомосковський повіт Курської губернії) – 15 та Таврійський (Бердянський, Дніпровський, Мелітопольський повіти) – 9. Українські Установчі збори при цьому повинні були складатися із 400-425 осіб [14].

Безпосередньо виборчими справами займалися окружні виборчі комісії. Крім того, були створені виборчі дільниці в повітах та містах [15, 11 грудня].

Слід відзначити, що виборча кампанія на Півдні України проходила за специфічних обставин: на час виборів до Українських Установчих зборів Першим Всеукраїнським з’їздом рад Україна уже була проголошена Республікою рад. І якщо центральні райони країни ще знаходилися під впливом Центральної Ради, то на Херсонщині, Катеринославщині та Північній Таврії в результаті воєнних дій влада поступово зосереджувалася в руках більшовицьких органів управління, які проводили виборчу кампанію “без огляду на права українського громадянства” [16, с.204].

Про напруженість політичної боротьби та широку диференціацію суспільства в соціально-класовому відношенні свідчать списки по виборах депутатів в Установчі збори УНР [17, 28 грудня]. По Катеринославській губернії було зареєстровано 21 список [18], по Херсонській – 18 [19].

Основна боротьба за вплив на виборців розгорнулася між загальноросійськими політичними партіями (більшовиками, меншовиками, соціал-революціонерами, народними соціалістами, каде-тами) – з одного боку та українськими соціалістами-революціонерами і соціал-демократами – з іншого.

Проте не залишились осторонь і інші політичні партії й об'єднання. Досить активно провели передвиборчу кампанію в цьому регіоні єврейські організації (Бунд, Поалей-Ціон, Об'єднана єврейська соціалістична робітничка партія, сіоністи) [20]; окремо виставили свої списки об'єднані польські соціалісти, українські федералісти-республіканці, всеросійська організація “Єдинство” та ін. [21]. Крім того, на мандати депутатів претендували і позапартійні об'єднання й організації. В Херсонській губернії це – російські громадяни німецької національності, оборонці власності та порядку, єврейський національний виборчий комітет [17]. У Катеринославській губернії це – українські незалежні революціонери-демократи та група журналу “Шлях” [18], землевласники Катеринослава (Союз земельних власників і безпартійних прогресистів), Катеринославська Польська окружна рада та ін. [18].

У Херсонському окрузі вибори відбулися 7-9 січня 1918 р. [17], у Миколаєві – 22-24 січня [19]. В Одеському виборчому окрузі вибори повинні були відбутися в двадцятих числах січня, але після того, як 15-18 січня там владу захопили більшовики, вибори не проводилися.

Не проводилися вони й у Таврійському окрузі [22], хоча ще 17 грудня 1917 р. у Мелітополі відбувся з'їзд представників північних повітів губернії, який ухвалив рішення про участь населення краю у виборах до Українських Установчих Зборів [23].

Слід відзначити, що вибори у Катеринославі, перенесені з 12 на 16 січня через воєнне протистояння між гайдамаками і більшовиками, [17] почалися при виключному абсентеїзмі виборців. У деяких дільницях за весь день було подано лише десятки голосів. Присутність представників політичних партій була досить рідким явищем. У місті проголосувало 13,4% виборців. Причому за українські партії та організації проголосувало близько 41% виборців. На перше місце вийшов список УСДРП – 2671 голос, на друге – список Селянської спілки та УПСР (2598 голосів), на третьому – був список ради робітничих і селянських депутатів, РСДРП(б) і Сердюцького полку (2525) [24].

Значна кількість голосів була віддана і єврейським організаціям: сіоністи отримали 2380 голосів, Бунд – 457, СЕРП – 442, Поалей-Ціон – 309 [25]. За Партію народної свободи проголосувало 2259 виборців [26].

Іншою була ситуація в Олександрівську, де радянська влада була вже встановлена. Із кореспонденції міського комітету РСДРП(б) в газету “Донецкий пролетарий” відомо, що голосування пройшло при значному абсентеїзмі виборців. Тільки четверта частина громадян (7 481 осіб), занесених у списки, прийшла на виборчі дільниці, тоді як на виборах до Всеросійських Установчих зборів голосувало біля 18 тис. виборців. Підсумки були такими: найбільше голосів отримав список №9 (більшовики) – 1892, на другому місці був список №15 (українські соціал-демократи) – 1 279, на третьому – список №16 (кадети) – 455 осіб. Меншовики і есери набрали відповідно 370 і 368 голосів. Значних успіхів у виборах в Олександрівську домогся “Союз земельних власників і безпартійних прогресистів” (за його список проголосували 357 осіб). Досить організовано проголосували російські громадяни німецької національності, підтримавши свій національний список 316 голосами. За кандидатів Поалей-Ціону і Бунду проголосували, відповідно, 206 і 73 виборців. Об'єднана єврейська соціалістична робітничка партія набрала 39 голосів, а українські незалежні революційні демократи з групою журналу “Шлях” – лише 29 [27].

А ось у селі Павлівці Олександрівського повіту результати голосування були іншими. Із 1249 виборців у голосуванні взяли участь 1001 (80%). При цьому, за список Селянської спілки і УПСР проголосувало 685 (68%) осіб, УСДРП – 10, російських есерів – 4, більшовиків – 291, кадетів – 1, землевласників – 2 і Поалей-Ціон – 2 [28].

В цілому в Катеринославській губернії із 1 571 140 виборців голосувало 633 869 осіб, що складало 40,3% тих, хто мав право голосу [30, 17 квітня]. Найбільше голосів отримав список №5 (Селянська спілка та УПСР) – 348 564, на другому місці був більшовицький список № 9 (від робітників, селян, солдатів Катеринославської губернії і Сердюцького ім. отамана Орлика полку) – 156 649, на третьому – список №3 (партія російських соціал-революціонерів) – 35 826. Громадяни німецької національності (список №14) набрали 18 760 голосів і українські соціал-демократи (список №15) – 16 640 [30, 17 квітня]. А ось єврейські політичні партії вибори провалили. В цілому вони набрали 20876 голосів. Із них: за сіоністів проголосувало 11 181 осіб, за ОЕСРП – 2737, Бунд – 1890, Єврейський список – 1868, Поалей-Ціон – 1804, Єврейську народну партію і єврейський національно-демократичний союз – 1403 [Табл. 1].

Таким чином, за списком №5 було обрано 22 члени Українських Установчих зборів (С. Бачинський, А. Кучеренко, Є. Наньченко, В. Строменко, Г. Гаценко, С. Тищенко, І. Гордієнко, Ю. Сайко, Л. Кравець, К. Корж, В. Плохий, В. Семенов, І. Семергієв, А. Дігтяр, М. Швець,

М. Малашко, К. Хітченко, В. Демішов, П. Плевако, А. Глущенко, М. Хоменко, Ю. Дмитриченко); за списком №9 – 10 (Т. Харченко, Ю. Лещинський, А. Каменський, С. Власенко, Е. Квірінг, С. Гецов, І. Шевченко, І. Крицький, Г. Єрмак, В. Варгань) [17]. По одному депутату було обрано від списку №14 (Л. Люц) і списку №15 (В. Винниченко) [30, 26 квітня].

У Херсонській губернії вибори відбулися лише частково, але показники по містах Херсону, Миколаєву, Єлизаветграду, Олександрії та Ананьївському і Олександрійському повітах свідчать про перемогу українських списків (№ 8, 13, 17), які набрали 54 300 голосів виборців. Із них: за список УСДРП проголосувало 8 266 осіб, Селянської спілки і ради селянських депутатів – 46003, українських федералістів-республіканців – 31. Значних результатів досягли (особливо в повітах) ліві соціал-революціонери, які йшли в блоці з виконавчим комітетом губернської ради селянських депутатів. Вони набрали 29,8% голосів від загальної кількості виборців. Більшовиків підтримало 19% тих, хто мав право голосу. За єврейські списки голосувало 7,7% громадян [19; див. табл. 2].

Отже, робота по виборах до Українських Установчих зборів проводилася ще в час реального впливу Центральної Ради на ситуацію, але загострення боротьби доходило на Півдні України до прямих сутичок з більшовиками, які стояли за встановлення радянської влади на Україні насильницьким шляхом – шляхом збройного повстання. Та це питання міста. Село ж вирішувало свої економічні проблеми і широ сподівалось на те, що Українські Установчі збори зроблять життя трудящих кращим. Але, на жаль, військова експансія більшовицької Росії проти УНР звела нанівець результати напруженої боротьби українського народу за державну незалежність, позбавила його демократичного шляху розвитку, втягнула у вир громадянської війни.

Таблиця 1

Результати виборів до Українських Установчих зборів на Наддніпрянщині

		по Катерино- славу		по Олександр- івську		по Амур- Ніжньодніп- ровську		по Верхньо- дніпровськ. повіту		по Катери- нославському округу	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1	Українські незалежні рев.-демократи. Група журн. "Шлях"	17	0,10	29	0,54					711	0,11
2	Об'єднана Єврейська СРП	442	2,54	39	0,72					2737	0,44
3	"Земля і воля". Партія с-р на Україні	920	5,28	368	6,80	441	4,53	3093	7,24	35826	5,74
4	Ідіше Фолкспартей і євр. нац. дем. союз									1403	0,22
5	Селянська спілка та УПСР	2598	14,92			792	8,13	27245	63,80	348564	55,85
6	Землевласники Катеринославщини	795	4,57	357	6,60					10029	1,61
7	Євр. соц. дем. роб. партія "Поалей-Ціон"	309	1,77	206	3,81					1804	0,29
8	Катериносл. Польська Окружна Рада	489	2,81							3075	0,49
9	РСДРП(б)	2525	14,50	1892	34,97	1413	14,51	11388	26,67	156642	25,10
10	Сіоністська організація	2380	13,67							11181	1,79
11	Загально єврейська робітничка спілка Бунд	457	2,63	73	1,35					1890	0,30
12	Українська крайова організація РСДРП(о)	1347	7,74	370	6,84					4932	0,79
13	Народні соціалісти	96	0,55	27	0,50					532	0,09
14	Російські громадяни німецької національно- сті	104	0,60	316	5,84					18760	3,01
15	УСДРП	2671	15,34	1279	23,64	1347	13,83	981	2,30	16640	2,67
16	Партія нар. Свободи	2259	12,98	455	8,41					6366	1,02
17	Єврейський список									1868	0,30
18	Всеросійська організація "Єдинство" РСДРП									287	0,05

ПОЛІТИЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ
ДО УКРАЇНСЬКИХ УСТАНОВЧИХ ЗБОРІВ
НА ПІВДНІ УКРАЇНИ ЗА ДОБИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

19	Польська соц. Партія (ППС(Лівіці))								114	0,02
20	Польська партія соціалістична				5745	59,00			137	0,02
21	Об'єднані пол. соціал.								583	0,09
	Всього	17409		5411		9738		42707	624081	

Джерела: Вісник Головного комітету у справах виборів до Установчих зборів УНР. – 1917. – 28 грудня; Рабочая Газета (Катеринослав) – 1918. – 17 апреля; Придніпровський край. – 1918 – 3(16) квітня; Земля і воля (Катеринослав) – 1918. – 21 квітня; Народная жизнь (Катеринослав). – 1918. – 17 квітня.

Таблиця 2

**Результати виборів до Українських Установчих зборів
по Херсонському округу**

№ з/п		Херсон	Миколаїв	Єлиса-ветград	Олек-сандрія	Олександрійський повіт	Ананьїв-ський повіт	Разом
1	Польська партія соціалістична	98	271			45	48	
2	Об'єднана Єврейська СРП	110	50		1	12	10	183
3	Російські громад. німецької нац.-сті	26	75		4	59	1159	
4	ЕСДРП, Поалей-Ціон	37	76		35	136	306	590
5	Партія народної Свободи	491	953	570	132	354	492	
6	РСДРП(о)	123	697		102	261	47	
7	ТНСП	29	250		9	123	40	
8	УСДРП	1074	3359	1899	68	933	933	8266
9	Оборонці власності та порядку	1325	1070		30	163	178	
10	Загальноєвр. робіт-нича спілка Бунд	77	66	486	149	177	58	1013
11	РСДРП(б)-СД України	3821	5189		281	13840	2395	
12	Єврейський список	219	262	4120	53	78	13	4745
13	УПСФ	7	3		2	11	8	31
14	РСДРП об'єднаних більшовиків-інтернаціоналістів	25	73	845	0	4223	872	
15	ПСР	51	793		6	158	4406	
16	Євр. нац. виборч. комітет Херсонської губернії	1384	1267		374	1556	2286	6867
17	УПСР. Селянська спілка	2040	1756	906	903	30269	10129	46003
18	Викон. комітет Херсон. губ. ради сел. деп. і лівих с-р	1099	1410		124	27164	19865	4966564
	Всього	12036	17620	8826	2273	79562	43245	5034262

Джерела: Вісник Головного комітету у справах виборів до Установчих зборів УНР. – 1918. – 15 січня, 4 квітня; Дніпро (Херсон). – 1918. – 1(14) березня; Земля и Воля. (Харків). – 1918. – 19 января; Еврейская мысль (Одеса). – 1918. – 26 января; Известия Александрийского уездного земства. – 1918. – 18 января.

Джерела та література

1. Бевз Т. Центральна рада і Українські Установчі збори // Історія в школах України. – 1998. – №2.
2. Рыбалка И.К. Рабочий класс Украины на выборах во Всероссийское и Всеукраинское Учредительные собрания // История СССР. – 1965. – № 1.
3. Курас И.Ф. Торжество пролетарского интернационализма и крах мелкобуржуазных партий на Украине. К., 1978.
4. Гусев В.И., Крижановский В.П. В борьбе за осуществление ленинской тактики: Большевики Украины в массовых избирательных кампаниях 1917 г. – К., 1987.
5. Реєнт О.П. Українська революція і робітництво: Соціально-політичні та економічні зміни 1917-1920 рр. К., 1996.
6. Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада. – К., 1997.
7. Гриценко А.П. Політичні сили у боротьбі за владу в Україні (к. 1917 р. – поч. 1919 р.). – К., 1993.
8. Боротьба (Київ). – 1917. – №15-16.
9. Винниченко В. Відродження нації. – К., 1991. – Ч. 2.
10. Народна воля (Київ). – 1917. – 29 вересня.
11. Нова Рада. – 1917. – 18 жовтня.
12. Робітнича газета (Київ). – 1917. – 18 жовтня.
13. Гусев В.І. Крах буржуазно-націоналістичної державності в ході боротьби за встановлення Радянської влади на Україні. З історії Українських Установчих зборів // Наукові праці з історії КПРС. – К., 1972. – Вип. 52.
14. ЦДАВО України. – Ф. 1133. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 125-132; Спр. 44. – Арк. 58.
15. Вісті Головної комісії по справах виборів до Установчих Зборів в УНР. – 1917. – 11 грудня.
16. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991. – С. 204.
17. Вісті Головної комісії по справах виборів до Установчих Зборів в УНР. – 1917. – 28 грудня.
18. Наша боротьба (Катеринослав). – 1918. – 9 января.
19. Дніпро. – 1918. – 1 березня.
20. РЦЗВДНІ. – Ф. 271. – Оп. 2. – Спр. 36. – Арк. 30-31; Спр. 46. – Арк. 40.
21. ДАЗО. – Ф. Р-2030. – Оп. 2. – Спр. 591. – Арк. 161.
22. ЦДАВО України. – Ф. 1115. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 85.
23. Жизнь народа. – 1917. – 24 декабря.
24. Гвоздик В.С. Партийно-політична боротьба на Півдні України під час виборів до Українських Установчих зборів // Придніпровський науковий вістник. – №2 (13). – С. 18 – 22.
25. Приднепровский край (Катеринослав). – 1918. – 3 апреля.
26. Рабочая газета (Катеринослав). – 1918. – 17 апреля.
27. Донецкий пролетарий (Харків). – 1918. – 5 января.
28. Народная жизнь. – 1917. – 13 января.
29. Земля і воля (Катеринослав). – 1918. – 21 квітня.
30. Народне життя (Катеринослав) – 1918. – 17 квітня.

Summary

Under scrutiny is election campaign to Ukrainian Constituent Assembly in South Ukraine in the period of Central Council. The main stress is made upon analysis of election political results, which testify a wide support of Ukrainian political power by region population.

О. М. Ігнатуша

ОБНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ У ПЕРСПЕКТИВАХ ІВАНА ОГІЄНКА ТА ЙОГО СУЧАСНИКІВ

Роль представників церковної еліти у конфесійному житті, оновленні церкви, її взаємодії з суспільними інституціями ще не стала предметом суттєвої уваги вітчизняної історіографії. Між тим, сучасне церковне відродження й переосмислення ролі церкви у житті суспільства сприяють зверненню до цієї проблематики.

Передусім увагу дослідників привертають знакові постаті, які відіграли помітну роль у церковному житті. У контексті дослідження бурхливої доби першої половини ХХ ст. серед таких постатей найбільшу притягальну силу мають митрополити Василь Липківський, Миколай Борецький, Іван Павловський, Михайл (Єрмаков), архієпископи Кость Кротевич і Пахомій (Кедров), єпископ Василь (Зеленцов) [1; 2; 3]. Особливу увагу серед церковно-історичних діячів привертає також Іван Огієнко, який у 1919-1920 рр. – у добу визвольних змагань українського народу за державну незалежність – очолював міністерство ісповідань Директорії УНР, а пізніше – на еміграції став ієрархом пра-